

Svobodová, Iva

Spojky

In: Svobodová, Iva. *Morfologie současného portugalského jazyka. I, Slovní druhy neslovesné*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 171-173

ISBN 978-80-210-7007-3; ISBN 978-80-210-7010-3 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/130725>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

12. SPOJKY

Spojky, (portugalsky „conjunções“), jsou operátory vyjadřující vztah mezi větnými členy nebo větami. Na rozdíl od předložek nevytvářejí s následujícím členem syntagma. Spojky nejsou jedinými spojovacími prostředky v jazyce. Obdobnou funkci plní i vztažná zájmena a adverbia. Podle způsobu spojení se tradičně rozlišují spojky souřadící a spojky podřadící, podle výrazové struktury se pak spojky dělí na simplexní a komplexní.⁴⁰³

Spojky souřadící se nazývají spojky parataktické či koordinační (v portugalštině „conjunções“ nebo „conjunções coordenativas“). Vyjadřují vztah syntaktické koordinace, tedy souřadnosti. Vždy stojí mezi souřadnými větnými členy či větami a nezastávají ve větě volnou pozici. Nelze je například přesunout na začátek souvětí. Podle druhu vztahu souřadnosti se v portugalštině rozlišují koordinační spojky slučovací, vylučovací, rozdělovací, odporovací, důvodové a důsledkové.

Slučovací spojky (conjunções aditivas) jsou spojkami kopulativními a patří mezi ně: *e, também, nem sequer, nem*.

Vylučovací (conjunções alternativas) jsou spojkami alternativními nebo disjunktivními a patří k nim *ou, quer... quer..., já... já..., ora ...ora*.

Odporovací spojky (conjunções adversativas) jsou spojkami adversativními a patří k nim: *mas*.

Důsledkové spojky (conjunções consecutivas/conclusivas) jsou konsekutivní a patří k nim: *logo, pois, portanto, por conseguinte, por isso*.

Důvodové spojky (conjunções explicativas) jsou spojkami explikativními a patří k nim: *que, porque, pois, porquanto*:

Souřadící spojky mohou však mít i více než jeden význam. Například kopulativní spojka **a** může mít také adversativní hodnotu, jako například ve větě: *Está bem vestido e tem frio*. „Je dobře oblečen a je mu zima“. Spojka **mas** může mít nejen adversativní význam, ale také aditivní: *Anoitece, mas a vida continua*. „Stmívá se a život jde dál“.

Obdobnou funkci jako koordinační spojky mohou plnit tak zvané navazovací pragmatické markátory, v portugalštině nazývané „konektory“ (conectores⁴⁰⁴). Mohou být jednoslovné i víceslovné a na rozdíl od vlastních koordinačních spojek se často oddělují čárkami. Jsou intonačně samostatné, mohou zaujímat v souvětí různá postavení, jsou slučitelné s koordinačními spojkami a vztahují se k celé výpovědi. V portugalštině ke konektorům patří: *portanto, por isso, porém*, apod.

403 B. Zavadil, P. Čermák (2010:403-404)

404 Podle starého pravopisu: *conectores*.

Spojky podřadné (spojky nebo konektory subordinační, hypotaktické, portugalsky „complementadores“ nebo „conjunções subordinativas“), vyjadřují vztah syntaktické závislosti (subordinace) a zpravidla spojují věty vedlejší s větami řídícími. Jejich charakteristickým rysem je, že spolu s vedlejší větou, kterou uvozují, mohou stát před nebo za větou řídící, tedy i na začátku souvětí, což u spojek souřadících možné není.

Podřadné spojky se dělí podle významu na spojky s významem 1. časovým, 2. způsobovým; 3. příčinným; 4. podmínkovým, 5. kauzálním, 6. přípustkovým, 7. účelovým, 8. důsledkovým, 9. komparativním, 10. integrujícím a 11. proporčním a konformativním.

Spojky mohou být simplexní nebo komplexní.

Ke kauzálním spojkám (*conjunções causais* nebo *complementadores causais*) patří: *porque, porquanto, como, pois que, já que, uma vez que, visto que, por isso mesmo que*, atd.

K přípustkovým spojkám (*conjunções concessivas* nebo *complementadores concessivos*) patří: *embora, ainda que, mesmo que, bem que, se bem que, nem que*, atd.

K podmínkovým spojkám (*conjunções condicionais* nebo *complementadores condicionais*) patří: *se, caso, contanto que, salvo se, sem que, dado que, desde que, a menos que, a não ser que*, atd.

K účelovým spojkám (*conjunções finais* nebo *complementadores finais*) patří: *para que, a fim de que, por que*.

K časovým spojkám (*conjunções temporais* nebo *complementadores temporais*) patří *quando, antes que, depois que, enquanto, mal, apenas, até que, logo que, sempre que, assim que, desde que, mal que*, apod.

K důsledkovým a způsobovým spojkám (*conjunções consecutivas* nebo *complementadores consecutivos*) patří *tal, tanto, tão, tamanho, de forma que, de maneira que, de modo que, de sorte que*, apod.

Ke komparativním spojkám (*conjunções comparativas* nebo *complementadores comparativos*) patří: *que, do que, tal ... qual, quanto, como, assim como, bem como, como se, que nem*,.

K integrujícím spojkám patří spojky, které uvozují vedlejší věty substantivní: *se, que*.

Proporční a konformativní spojky (*conjunções proporcionais e conformativas* nebo *complementadores proporcionais e conformativos*) jsou spojky: *conforme, como, segundo, consoante, à medida que, ao passo que, à proporção que, enquanto, quanto mais...mais, quanto menos....tanto menos, quando menos....mais, quanto menos...tanto mais*, apod.

Subordinačním konektorem jsou také relativa (vztažná zájmena a adverbia).

Od spojek se liší tím, že pronominálně odkazují k tzv. antecedentu obsaženému ve větě řídící, jemuž subordinují příslušnou větu vedlejší. Na rozdíl od spojek plní ve větě vedlejší funkci jejich větných členů (*cujo, quando, onde, que, quem, como*).